

5) *Kambiz (529—522) in Darij. (521—485)*

Naslednik Ciru je bil sin Kambiz. Tudi ta ni bil zadovoljen s zdanjo velikostjo Perzijske države, nego skušal si je priboriti še druge. Obrnil se je proti Egiptu ter si ga podvrgel. En del njegove armade, ki jo je poslal nad zelenico (oazo) Sivo, je pa pesek do zadnjega moža podsul. Ko je Egipt nekoliko uredil, mislil se je domov vrniti, a na potu skoči nekokrat tako nerodno na konja, da se je z mečem prav hudo v stegno ranil in kmalu potem umrl.

Ko je s Kambizem, ki ni imel otrok, kraljeva rodovina izumrla, zmenili so se Perzijski poglavarji, da pojahajo pri solnčnem vzhodu vkupaj na sprehod in tistega, čegar konj prvi zarezgeta, bodo vsi za kralja oklicali. Konjar Darija, ki bi rad gospoda videl na prestolu, pelje pred ta večer konja pred mesto, koder so poglavarji imeli jahati in ga prav dobro nakrmi. Ko so se drugo jutro poglavarji napotili na imenitni sprehod, spomni se na istem mestu Darija konj dobre krme in začne rezgetati. Takoj skočijo vsi s konj in se uklonijo novemu gospodarju.

Darij je bil jako moder in skrben vladar. Perzija dosegla je pod njegovim vladanjem najvišjo moč na zunaj in znotraj. Ko je doma vse uredil, skušil je prvi med Azijatskimi vladarji tudi Evropo podjarmiti. Najpred si je hotel podvreči Skite. Skiti so bivali onkraj Donave ter bili prav surov národ. Čez Donavo je dal Darij napraviti most in Maloazijatski Grki so ga morali čuvati. Da bodo pa vedeli, kako dolgo naj most čuvajo, dal jim je jermen s 60 vozli ter jim ukaže vsak dan enega razvozlati. Ko bi za 60 dni ne prišel nazaj, naj most podrejo ter naj se s svojimi vojaki vrnejo domov. — Skiti se z Darijem niso hoteli bojevati, nego umikali se vedno nazaj; za seboj pa so vse pokončali. Ker je Darijevi vojski zmanjkovalo živeža, vrnil se je po velikih zgubah domov.

Kmalu potem vstali so proti njemu Maloazijatski Grki. Atenjani so jim pomagali. Toda Darij si jih je zopet podvrgel ter jih ostro kaznoval. Najbolj je Darija jezilo to, da so Atenjani upornikom pomagali. Vprašal je svoje svetovalce: „Kdo pa so ti Atenjani?“ In ko so mu povedali, da so to stanovalci silno male deželice, vzame razsrjen puščico in jo ustrelil proti nebu, rekoč: „Bogovi, najte se maščujem nad Atenjani!“ — Da ne bi tega pozabil, moral mu je odslej strežaj vsak dan pri obedu trikrat zaklicati: „Gospod, spomni se Atenjanov!“

Toda ne le Atenjane, ampak vse Grke je hotel mogočni Darij kaznovati ter jih spraviti pod svojo oblast. Zato nabere silno veliko vojsko ter jo pod poveljništvom Mardonijevem pošlje nad Grke.

Predno pa zasledujemo Darijevo vojsko v Evropo, hitimo naprej in ogledimo si nekoliko deželo in ljudstvo, nad katerim se ima Darijeva jeza razliti!

(Dalje pride.)

Zvonček, dremalka ali kimovka (*Galánthus nivális*).

Učni poskus za višji oddelek ljudske šole.

„Priroda je spala, pa zopet je vstala, in prišla je zala pa ljuba pomlad. Okrog veselice nam delajo tice in mlade cvetice olepšajo vse“. — Ena prva onih cvetic, ki nam „olepšajo vse“, je naš stari znanec „zvonček“, katerega imamo danes v roki. (Učitelj naj skrbí, da ima vsak otrok zvonček v roki.) Kako se toraj zove ta cvetica? Zvonček. (Otroci odgovarjajo vedno v celih stavkih.) Zakaj se tako imenuje? Ker ima podobo zvončka ali pa, ker nam kot zvon danico, „ljubo pomlad“, oznanuje. Otroci in odrasli

veselé se njegovega belega cvetja, a cvetica sama — žaluje; kajti globoko ji visi glavica, in ko bi znala govoriti, tožila bi nam, da mora tako sama cveteti, med tem ko njene sestrice vse še v topli zemlji počivajo. Ker ima glavo tako povešeno, pravijo ji ljudje tudi „dremalka“ ali „kimovka“. — Kako je tedaj

1) imé (se na šolsko tablo zapiše) tej cvetici? Ta rastlina imenuje se zvonček zato, ker ima cvet podobo zvona in ker nam pomlad prizvoni; zove se pa tudi dremalka ali kimovka, ker ima glavico povešeno kot bi dremala.

Kje pa ste dobili zvonček? — Zvonček raste pogostoma po senčnatih, nekoliko vlažnih listnatih gozdih, po vrtih, pod grmovjem i. t. d. Kdaj cvetè? Že februarja in marcija. — Povej, kar smo slišali o tem

2) kdaj in kje cvetè! (se napiše) zvonček! — Zvonček cvetè februarja in marcija po senčnatih, nekoliko vlažnih listnatih gozdih, po vrtih, pod grmovjem i. t. d.

Zdaj pa si ogledimo

3) katere dele ima (se napiše) dremalka? Dremalka ima koreniko, steblo, listje in cvet. — Kake oblike je korenika? Čebulaste. Kdo pozná še drugo cvetico, ki ima čebulasto koreniko? — Kakšne barve je zvončkova čebula? Bele. Kake oblike? Jajčaste. Kaj vidimo na spodnjem delu čebule? Živnice. Kakšne so? Dolge in nitaste. Čemu so zvončku čebula in živnice? Da ga v zemlji držé in mu živni sok iz zemlje vlečejo.

a) Kakšna je korenika? (Se napiše.) Korenika ima jajčasto belo čebulo in spodaj mnogo dolgih, nitastih živnic. Korenika mu je zato, da ga v zemlji drží in da mu živni sok iz zemlje vleče.

Drugi del se zove? List. Iz česa rasto listi? Koliko jih je? Imajo li peceljne? Ne, oni sedé na steblo. Čemu so podobni? Sablji. Rečemo toraj: Listi so sabljasti. Kako je površje listovo? Golo. Rob? Cel. Kaj vidimo v listu? Žilice. Čemu so žilice? — (Ponovimo, kar smo slišali.)

b) kakšen je list? (Se zapiše.) — Zvonček ima dva na steblo (betvi) sedeča sabljasta, celoroba, gola in s tankimi žilicami preprežena lista.

Kako se zove ta del? Betva ali steblo. Kako stoji? Po konci. Kako visoko postane? 1—2 dm. Kakšno je? Zeljnato. Kako je po površji? Golo. Koliko stebel poganja ena korenika? Eno. Povej,

c) kaj vemo o steblo? (Se napiše.) — Steblo je 1—2 dm. visoko, po konci stoječe, zeljnato, okroglo in golo.

Kako se zove najlepši del dremalke? Cvet. Kje raste cvet? Na vrhu stebela. Koliko cvetov nosi ena betva? — Ako cvet bolj na tanko pogledamo, vidimo, da ima več delov? Katere? Obod (perigon), prašnike in pestič. (Več učencev pokaže te dele.) Katere dele je imel kristavčev cvet, o katerem smo se lani učili? — Kako smo imenovali take cvetice? Cvetice s popolnim cvetom. Kakšen cvet pa ima kimovka? Nepopolen. Koliko listov ima obod? Šest. So li vsi enaki? Ne, trije vnanji so večji, podolgasti in beli kakor sneg. Trije znotranji pa so krajši, izrobljeni in zelenkasto pasasti. Koliko je prašnikov? Šest. Na prašniku vidimo zopet dva različna dela: belo nitko, prašno nit, in rumeno glavico, prašnico, na vrhu. — Koliko je pestičev? Jeden. Katere dele ima pestič? Jajčasto okroglo plodnico, nitast vrat, in butičasto brazdo. (Se natanko razkaže.) Na čem so obod in prašniki priraščeni? Na plodnici. Združimo vse, kar smo slišali;

d) katere in kakšne dele ima cvet zvončkov? (Se napiše.) Cvet raste na vrhu stebila in je samo jeden. Ima obod, prašnike in pestič, je toraj nepopolen. Obod ima šest listov; trije vnanji so večji, podolgasti in beli, trije znotranji pa so krajši, izrobljeni in zeleno pasci. Prašnikov je šest, pestič je samo jeden.

Kakor pri drugih rastlinah, nastane tudi pri zvončku iz plodnice plod, ki je mala glavica. Povej

e) čemu je plodnica! (Se napiše.) — Iz plodnice nastane glavici podoben plod.

Čemu je zvonček? Nas razveseljuje, ker je ena prvih pomladanskih cvetic, z nežnobelim cvetom. Kaj delajo ljudje z njim? Vežejo in spletajo ga v šopke in vence. Čemu ga porabijo razne žuželke? Nabirajo si sladčic iz njega. Kam sadimo celó dremavke? V vrte. — (Učitelj napiše na tablo.)

4) káko korist nam donaša zvonček? (Učenci ponovijo:) Zvonček nas z nežnim cvetom razveseljuje; ljudje ga vežejo v šopke; žuželke nabirajo na njem sladčice. Tudi po vrtilih ga nekateri sadé.

Po nekaterih krajih najdemo mesto zvončka njemu podobno „norico“ (Leucójum vernum), ki ima, kakor vidite, šest enako velikih cvetnih listov in na vsakem listu rumeno pego.

Zdaj se ponoví vse po osnutku na šolski tabli:

Zvonček, dremalka ali kimovka.

1) Kako je imé tej cvetici? — 2) Kdaj in kje cvetè? — 3) Katere dele ima? — a) Kakšna je korenika? — b) Kakšen je list? — c) Kaj vemo o stebelu? — d) Katere in kakšne dele ima cvet? — e) Čemu je plod? — 4) Kako korist nam donaša zvonček? — 5) Katera cvetica mu je zeló podobna? — (Otroci pripovedujejo in zapišejo prilično to, kar je tu z razprtimi črkami tiskanega.)

Poslušajmo konci še, kako nam ljudska pravljica razlaga, zakaj sme zvonček tako zgodno cveteti in kako to, da je sneg bel!

„Ko je Bog uže vse cvetice ustvaril ter jih razposlal, da kinčijo zemljo, ustvaril je še sneg. Dovolil pa mu je, da si sme sam izbrati barvo. Vesel napoti se sneg po svetu si iskat barve. Tik ceste zagleda krasno rudečo rožo. Rudeča barva se mu je tako dopala, da poprosi vrtnico za njo. A vrtnica mu svoje barve ne dá, nego se mu le posmehuje. Nič boljše se mu ni godilo pri liliji, solnčnici, potonki, tulipanu, vijolici, bršljanu i. dr. Vse te in druge cvetice je zastonj prosil barve, le zasmehovan je bil. Obupan je točil solze vsled take trdosrčnosti. Ko vidi pohlevno pod grmom cvetoči zvonček sneg v taki žalosti, usmili se mu ter mu reče: „Ljubi sneg! Nimam sicer lepega krilca, pa če ti ni preslabo, rad ti je dam“. Sneg vesel, da dobí barvo, vzame hvaležen ponudeni mu plašček, ogerne ga čez svoje široke rame ter ga še dandanes ne misli odložiti.

Ker pa so bile nekđaj cvetice tako trdosrčne in neusmiljene proti njemu, zato jih tudi on zdaj ne pustí rasti, nego umorí vsako, katera se prikaže nad pozemeljsko površino. Le zvončku je prijatelj, le njega pustí cveteti, če tudi še pokriva s svojim ledenim plaščem zemljo. Prijazno se odmakne onemu, ki mu je jedini nekđaj ljubezen skazal“.

Tone Brezovnik.

D o p i s i.

Iz Štajerskega. V seji c. kr. deželnega šolskega sveta v 26. dan jan. 1882. l. dovolila se je ustanovitev nove enorazrednice v Topolšicah v šol. okr. Šostanjskem, razširjenje